

media/imda/files/infocomm-media-landscape/sg-digital/tech-pillars/artificial-intelligence/second-edition-of-the-model-ai-governance-framework.pdf 10. “Guide to Personal Data Protection Act for AI and Data Analytics” by the Personal Data Protection Commission (PDPC) of Singapore. URL: <https://www.pdpc.gov.sg/-/media/Files/PDPC/PDF-Files/Guidelines/Guide-toPDPA-for-AI-and-Data-Analytics.pdf> 11. Asirian S. R. Zakonodavcha praktyka Sinhapura shchodo vykorystannia shtuchnoho intelektu // *Electronne naukove vydannia «Analychno-porivnalne pravoznavstvo»*, 2023, № 7. <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/07/59.pdf>

Vadym Harashchenko. Experience of legal regulation of the artificial intelligence use under the laws of foreign countries

The use of artificial intelligence is becoming the most important factor in the development of any state. Legal regulation of the order of its application has become the most important task of modern foreign and Ukrainian law. Analysis of the international practice of implementing various methodological approaches and tools for measuring the digital economy, statistical data, in particular the Digital Economy and Society Index (DESI), is important from the point of view of introducing such approaches in Ukraine as well.

21 March 2024 – The United Nations General Assembly has unanimously adopted the first global resolution on artificial intelligence to encourage the protection of personal data, the monitoring of AI for risks, and the safeguarding of human rights.

As part of its digital strategy, the EU wants to regulate artificial intelligence (AI) to ensure better conditions for the development and use of this innovative technology. AI can create many benefits, such as better healthcare; safer and cleaner transport; more efficient manufacturing; and cheaper and more sustainable energy.

In April 2021, the European Commission proposed the first EU regulatory framework for AI. It says that AI systems that can be used in different applications are analysed and classified according to the risk they pose to users. The different risk levels will mean more or less regulation.

On March 13, 2024, the European Parliament formally adopted the EU Artificial Intelligence Act (“AI Act”). The AI Act is the world’s first horizontal and standalone law governing AI, and a landmark piece of legislation for the EU. The EU considers the AI Act as one of its key pieces of legislation and fundamental to the EU. More specifically, the EU is aiming for the AI Act to have the same ‘Brussels effect’ as the GDPR - in other words, to have a significant impact on global markets and practices and to serve as a potential blueprint for other jurisdictions looking to implement AI legislation. However, the story does not end here. Over the next few months and years, the AI Act will be specified and supplemented further by secondary EU legislation – implementing and delegated acts to be adopted by the EU Commission.

The article is devoted to the study and research of individual legislative initiatives of some foreign countries (such as the Netherlands, Singapore, as well as the European Union) and Ukraine in the field of digitization and artificial intelligence. The main problems and challenges of introducing artificial intelligence in the context of human rights protection are highlighted.

Keywords: digitization, artificial intelligence, artificial intelligence strategies, digital economy and society indices, risks of using digital technologies.

Розділ X

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

А. Р. КРУСЯН,

доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

ПІДСУМКИ НАУКОВОЇ І НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В. М. КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ У 2023 р.

У 2023 р. Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України (далі – Інститут) вступив з розгорнутим планом структурної реорганізації й удосконалення своєї наукової та науково-організаційної діяльності, інноваційними програмами наукових досліджень, зумовлених потребами конституційно-правової практики та соціально-політичних реалій. Результати роботи у звітному році продемонстрували, що, незважаючи на складні умови воєнного стану, зменшене фінансування та інші несприятливі матеріально-технічні обставини, Інститут не тільки виконав основні планові завдання, а й вийшов на нові старту та горизонти, органічно поєднуючи науково-дослідну діяльність з підготовкою наукових кадрів – нового покоління науковців, активно співпрацюючи з органами державної влади та місцевого самоврядування, здійснюючи науково-експертну та іншу діяльність, забезпечуючи науково-правове та доктринальне супроводження правотворчої, правозастосовної, правоохоронної діяльності органів державної влади, підвищуючи таким чином наукоємність їх функціонування через впровадження досягнень сучасної правової науки у практику.

З метою організаційного поліпшення функціонування Інституту, за пропозицією його директора – академіка НАПрН України, д. ю. н. О. В. Скрипнюка та на підставі рішень Вченої ради установи від 7 липня 2022 р. і 18 травня 2023 р., постановою бюро відділення історії, філософії та права НАН України від 11 липня 2023 р. було затверджено нову структуру Інституту.

На сьогодні Інститут складається з 9 наукових відділів і 1 науково-організаційного відділу, а саме це: відділ теорії держави і права (зав. відділу – член-

кор. НАН України Н. М. Пархоменко); відділ історико-правових досліджень (зав. відділу – к. ю. н., проф. І. Б. Усенко); відділ конституційного права та місцевого самоврядування (зав. відділу – акад. НАН України Ю. С. Шемшученко); відділ проблем цивільного, трудового і підприємницького права (зав. відділу – д. ю. н. А. Ю. Бабаскін); відділ проблем державного управління та адміністративного права (в. о. зав. відділу – д. н. з держ. управл., проф. Я. Ф. Жовнірчик); відділ проблем аграрного та земельного, екологічного та космічного права (зав. відділу – д. ю. н., проф. П. Ф. Кулинич); відділ проблем кримінального права, кримінології та судоустрою (зав. відділу – д. ю. н., проф. З. А. Загінєй-Заболотенко); відділ міжнародного права та права Європейського Союзу (в. о. зав. відділу – д. ю. н., проф. Н. М. Оніщенко); відділ міжгалузевих і порівняльних правових досліджень (в. о. зав. відділу – д. ю. н., проф. О. В. Скрипнюк); сектор правових проблем політології (в. о. зав. сектору – д. політ. н., проф. О. В. Кукуруз); відділ організації підготовки та атестації наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації (зав. відділу – к. і. н., доц. А. О. Білоус).

Крім того, в Інституті функціонують вісім госпрозрахункових наукових центрів: Міжнародний Центр космічного права (керівник – акад. НАН України Ю. С. Шемшученко); Центр банківського права (керівник – к. ю. н. В. П. Нагребельний); Центр енергетичного, ядерного та природоресурсного права (керівник – к. географ. н. В. І. Олещенко); Міжнародний центр правових проблем інтелектуальної власності (керівник – к. ю. н. Ю. Л. Бошицький); Центр місцевого самоврядування (керівник – д. ю. н. О. В. Батанов); Центр правових проблем гендерної політики (керівник – д. ю. н. Н. М. Оніщенко); Центр теоретичних проблем законотворчості (керівник – д. ю. н. О. І. Ющик); Центр порівняльного правознавства (керівник – д. ю. н. О. В. Кресін).

Досягнення Інституту зумовлені потужним кадровим складом його співробітників, серед яких – знані науковці, кваліфіковані фахівці. Так, у наукових і науково-допоміжних підрозділах Інституту у звітному році працювали 94 співробітники, із них – 83 науковці, зокрема: директор, радник дирекції, два заступники директора з наукової роботи, вчений секретар О. О. Кваша була обрана членом Вищої ради правосуддя з'їздом представників юридичних вищих навчальних закладів і наукових установ з 23 листопада 2023 р., нині обов'язки вченого секретаря Інституту виконує д. ю. н., професор А. Р. Крусян, 5 завідувачів відділів, 3 головних наукових співробітники, 17 провідних наукових співробітників, 37 старших наукових співробітників, 8 наукових співробітників, 3 молодших наукових співробітників, 3 провідних інженери. З них: один академік (Ю. С. Шемшученко) та 2 члени-кореспонденти НАН України (В. Ф. Сіренко, Н. М. Пархоменко); 12 академіків і членів-кореспондентів НАПрН України (О. В. Скрипнюк, Ю. С. Шемшученко, Н. М. Оніщенко, В. П. Нагребельний, О. Ф. Андрійко, О. М. Костенко, І. О. Кресіна, П. Ф. Кулинич, Є. Б. Кубко, Н. Р. Малишева, Н. М. Пархоменко, В. Ф. Сіренко); почесний академік НАПН України (О. В. Скрипнюк); 7 заслу-

жених діячів науки і техніки України (Ю. С. Шемшученко, В. Ф. Сіренко, І. О. Кресіна, О. М. Костенко, П. Ф. Кулинич, В. П. Горбатенко, О. В. Батанов) та 13 заслужених юристів України (О. В. Скрипнюк, Н. М. Оніщенко, В. П. Нагребельний, О. Ф. Андрійко, Н. М. Пархоменко, Є. Б. Кубко, Н. Р. Малишева, І. Б. Усенко, О. І. Ющик, В. І. Олещенко, В. О. Гацелюк, О. О. Кваша, А. Р. Крусян).

У звітному році колектив Інституту зазнав непоправних втрат. Пішов з життя провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент НАПрН України Володимир Наумович Денисов, внесок якого в організаційну і наукову діяльність відділу міжнародного права та права Європейського Союзу та Інституту неможливо переоцінити. Загинув при виконанні бойового завдання науковий співробітник відділу проблем аграрного, земельного, екологічного та космічного права кандидат юридичних наук Олександр Анатолійович Поліводський.

Огляд звіту діяльності Інституту за 2023 р. надає підстави констатувати, що вкотре Інститут підтвердив свій незмінний статус – провідної науково-дослідної установи держави, яка справляє важливий вплив на розвиток української держави і права, зокрема, через здійснення науково-дослідної діяльності за такими напрямками, як: проблеми теорії і практики державотворення і правотворення в Україні; правові проблеми демократичного розвитку суспільних відносин і формування громадянського суспільства, утвердження й реалізація прав та свобод людини; теоретичні і прикладні проблеми модернізації правової системи України; теоретичні і практичні проблеми реалізації й удосконалення Конституції та законодавства України; Україна в системі сучасного міжнародного правопорядку і європейської інтеграції; проблеми енциклопедичних юридичних досліджень, філософії і соціології права, порівняльного правознавства.

Слід зазначити, що окреслені наукові напрями у звітному періоді досліджувалися з урахуванням актуальної проблематики сучасних політико-правових реалій, пов'язаних зі збройною агресією та вторгненням військ російської федерації на територію суверенної України. Крім того, багато уваги вже сьогодні приділяється питанням післявоєнної відбудови та розвитку України, реалізації євроатлантичного курсу.

Зокрема, збройна агресія і вторгнення військ російської федерації на територію України визначило уточнення дослідницьких пріоритетів, серед яких – проблематика правового забезпечення захисту державного суверенітету, територіальної цілісності та національної безпеки України, розвиток конституційно-правового механізму захисту прав людини в умовах воєнного стану, осмислення та надання правових оцінок злочинним діям рф у міжнародно-порівняльному контексті тощо. Особлива увага науковців Інституту приділялась: правовій допомозі органам державної влади України в умовах воєнного стану; забезпеченню правового та науково-експертного супроводу

реалізації стратегії боротьби та захисту української державності, визволення території України від ворога; правовому забезпеченню суверенітету, оборони та перемоги над агресором; питанням післявоєнної відбудови та розвитку України, реалізації євроатлантичного курсу; правовим питанням кліматичної та продовольчої безпеки України в умовах російської агресії проти України; організації та діяльності органів виконавчої влади в умовах воєнного стану, взаємодії військових адміністрацій з іншими органами державної влади та місцевого самоврядування та відповідного правового забезпечення управлінської діяльності органів виконавчої влади; взаємодії всіх державних інституцій, спрямованої на перемогу у цій загарбницькій війні; взаємодії з органами законодавчої влади щодо гармонізації чинного законодавства України з законодавством ЄС.

Зазначені наукові дослідження здійснювались відповідно до робочого плану Інституту на 2023 р., за бюджетною програмою КПКВК 6541030, з 11 тем відомчої тематики.

Так, у 2023 р. розпочалася розробка трьох фундаментальних тем (термін виконання: I кв. 2023 р. – IV кв. 2025 р.): **«Проблеми правового регулювання цивільних відносин у повосенній Україні»** (науковий керівник – д. ю. н. А. Ю. Бабаскін) – за результатами першого року виконання п'янової теми досліджувалось чинне законодавство України, правові норми Європейського Союзу, цивільне законодавство держав – членів ЄС, судова практика та доктринальні джерела щодо проблем правового регулювання цивільних відносин, з урахуванням триваючого процесу рекодифікації Цивільного кодексу України та дії в Україні режиму воєнного стану; **«Адміністративно-правове забезпечення функціонування органів виконавчої влади і фінансової сфери України у воєнний та повосенний період»** (науковий керівник – член-кореспондент НАПрН України, д. ю. н. О. Ф. Андрійко) – у процесі дослідження теми вивчались і аналізувались наукові джерела, відповідне законодавство та практика його застосування з проблематики адміністративно-правового забезпечення діяльності органів виконавчої влади в умовах повномасштабної війни РФ проти України та воєнного стану з урахуванням процесів конституційної, адміністративної, адміністративно-територіальної та економічної реформ, а також організаційно-правові засади удосконалення управління бюджетною та податковою сферами в Україні та підготовлені пропозиції щодо узгодження спеціального законодавства з Законом України «Про адміністративну процедуру»; **«Злочини в умовах війни в Україні: проблеми запобігання, криміналізації та реалізації кримінальної відповідальності»** (науковий керівник – д. ю. н., професор О. О. Кваша) – результатами першого року виконання теми є підготовка науково-правового висновку щодо двох альтернативних проєктів Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо вдосконалення відповідальності за деякі злочини проти основ національної безпеки України», підготовка науково-аналітичної записки

«Вдосконалення кримінально-правової охорони державного суверенітету як частина державної політики у сфері протидії злочинності в умовах збройної агресії росії проти України» для голови Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності, проведення VI Київського полілогу «Правосуддя в Україні під час війни: проблеми розгляду корупційних та воєнних злочинів».

У звітному році тривало виконання трьох відомчих тем (термін виконання: I кв. 2022 р. – IV кв. 2024 р.): **«Оптимізація правотворчої діяльності: теоретико-прикладні засади»** (науковий керівник – член-кор. НАН України, д. ю. н. Н. М. Пархоменко) – за результатами роботи над темою підготовлено колективну монографію «Правотворення і правотворчість в умовах воєнного стану та миробудівництва», індивідуальну монографію Н. М. Пархоменко «Парадигма правового регулювання в Україні: змістово-інструментальні виміри», наукову записку О. Л. Богиніч «Право на мир в контексті військової агресії РФ», журнал «Альманах права. Трансформація законодавства України в сучасних умовах» (випуск 14); **«Проблеми правового регулювання землеробства в Україні в умовах кліматичних змін»** (науковий керівник – д. ю. н., професор П. Ф. Кулинич) – за результатами роботи підготовлена наукова записка «Шляхи посилення ролі земельного законодавства України у забезпеченні енергетичної та кліматичної безпеки країни у період воєнного стану та у післявоєнний період»; **«Еколого-правові проблеми в зонах збройних конфліктів»** (науковий керівник д. ю. н., професор Н. Р. Малишева) – за результатами підготовлена наукова записка щодо правового регулювання функціонування біосферного заповідника (В. І. Олещенко), індивідуальна монографія Н. Р. Малишевої «Від довкілля Землі до космічного простору».

Найбільш вагомими підсумками здійснених у 2023 р. дослідницьких робіт є наукові результати, одержані за завершеними п'ятьма фундаментальними темами (термін виконання: I кв. 2022 р. – IV кв. 2023 р.).

Так, результати дослідження за темою **«Історичний досвід розвитку академічних юридичних досліджень в умовах протидії іноземній військовій агресії та сучасність»** (науковий керівник – професор І. Б. Усенко) набули відображення в збірнику наукових праць, окремих наукових статтях (всього близько 40 публікацій), експертних висновках та інших аналітичних матеріалах (усього – 17). Для апробації результатів науково-дослідної роботи (далі – НДР) безпосередньо її виконавцями було організовано й проведено шість конференцій та інших наукових форумів. Виконавці НДР також узяли участь у шести наукових заходах, організованих іншими установами. Зокрема, найважливішими публікаціями виконавців цієї теми є монографії, збірники статей, окремі статті у фахових виданнях, індексованих у міжнародних наукометричних базах, серед яких: «Юридична наука в умовах протидії іноземній військовій агресії: історія та сучасність: зб. наук. праць» (ред. колегія: О. Н. Ярмиш (співголова), І. Б. Усенко (співголова), Є. В. Ромінський (відп. секретар) та ін. Київ: Талком, 2023); «Захист прав, свобод і законних

інтересів людини, громадянина та держави в умовах збройної агресії проти України: зб. наук. праць. Матеріали XIII міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 жовтня 2022 р.)» (ред. колегія: О. В. Скрипнюк (співголова), І. Б. Усенко (співголова), Є. В. Ромінський (відповідальний секретар) та ін. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Талком, 2023) та ін. Результати дослідження за цією темою отримали позитивні відгуки рецензентів: завідувача кафедри публічно-правових дисциплін Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, д. ю. н., професора О. Ф. Мельничук; провідного наукового співробітника Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України д. політ. н., професора В. П. Горбатенка.

Наступне фундаментальне дослідження здійснювалося за темою **«Принцип суверенітету у генезисі української державності ХХ століття»** (науковий керівник – к. ю. н., ст. науковий співробітник І. В. Музика). Результати дослідження набули відображення в науковій записці, індивідуальній монографії, рукописах колективної та індивідуальної монографій, трьох збірниках наукових праць, а також у ряді розділів монографій, збірників тез конференцій та інших наукових видань і статей (усього понад 50 публікацій) виконавців теми НДР. Для апробації результатів НДР безпосередньо її виконавцями організовані чотири конференції та інші наукові форуми. Виконавці також узяли участь у близько тридцяти наукових заходах, організованих іншими установами. Найважливішими публікаціями виконавців НДР є такі: І. В. Музика, Т. І. Бондарук, А. Ю. Іванова, Л. В. Худояр «Державний суверенітет України у ХХ столітті: юридичні засади. Наукова записка» (Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2023); Леся Худояр «Принцип рівності в європейській та українській конституційній традиції XVIII–XX століть: монографія» (Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького, Талком, 2023. 692 с.); «Еволюція принципу суверенітету в українському державотворенні: теорія та практика: збірник наукових праць» (ред. колегія: О. В. Скрипнюк (співголова), І. Б. Усенко (співголова), А. Ю. Іванова (відповідальний секретар), І. В. Музика, Є. В. Ромінський. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Талком, 2023. 243 с.) та ін.

Фундаментальна тема **«Парламентаризм в Україні: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку»** була розроблена науковцями відділу конституційного права та місцевого самоврядування Інституту, під керівництвом академіка НАН України Ю. С. Шемиученка. Результати дослідження за цією темою узагальнено у науковій записці «Проблеми розвитку парламентаризму в Україні у контексті децентралізації та реформи територіального врядування». Крім того, основні досягнення виконання наукового проекту набули відображення в публікаціях виконавців у фахових виданнях, виступах на науково-практичних конференціях і в засобах масової інформації, зокрема, опубліковано 77 публікацій загальним обсягом понад 40 друк. арк.

Підготовлено рукопис монографії (колектив авторів – виконавці теми) «Конституційно-правові та теоретичні засади модернізації українського парламентаризму в умовах реалізації європейського вибору». Наукові дослідження за тематикою дослідження пройшли належну апробацію, зокрема, проведено такі наукові заходи: міжнародний науковий полілог «Парламентаризм в Україні у світлі розвитку української державності: проблеми теорії і практики» (м. Київ, 25 листопада 2021 р.); науковий полілог «Україна: держава і нація. До 31-річчя відновлення української державності» (Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Фонд інституційного розвитку української науки, м. Київ, 22 серпня 2022 р.); всеукраїнська науково-практична конференція «Українська держава і право в умовах війни» (Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, м. Київ, 25 серпня 2023 р.); науковий брифінг, присвячений 75-річчю від Дня прийняття Загальної декларації прав людини «Формула миру. Право людини на мир» (Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, м. Київ, 13 грудня 2023 р.) та ін.

Основні досягнення наукового дослідження за темою **«Принцип незастосування сили в сучасних умовах функціонування колективної безпеки»** (науковий керівник – д. ю. н., професор В. Н. Денисов) узагальнено в рукописі колективної монографії «Принцип незастосування сили в сучасних умовах функціонування колективної безпеки», що проходить етап наукового рецензування. Окрім цього, виконавець теми д. ю. н., професор О. В. Кресін підготував індивідуальну монографію «Резолюції Генеральної Асамблеї ООН: характер і значення у контексті війни РФ проти України», що проходить етап її розгляду співробітниками відділу на предмет представлення на Вченій раді Інституту щодо рекомендування до друку. Крім того, у процесі виконання відомчої тематики була також підготовлена (І. М. Проценко у співавторстві із П. Ф. Кулиничем) наукова записка «Шляхи вдосконалення міжнародно-правового забезпечення продовольчої безпеки України та світу в умовах збройних конфліктів», яка передана до Міністерства закордонних справ України та Офісу Президента України. Результати виконання теми також набули відображення в публікаціях виконавців у фахових виданнях і виступах на науково-практичних конференціях і в медіа, зокрема, було опубліковано 78 наукових статей і тез доповідей на конференціях загальним обсягом понад 59 друк. арк.

Тема **«Стратегія політико-правового розвитку України: проблеми формування і перспективи реалізації»** досліджувалася під керівництвом д. політ. н., професора І. О. Кресіної, пропозиції якої щодо реформування у сфері науки були враховані при підготовці Стратегії реформування освіти і науки в Україні (червень–жовтень 2023 р.). За результатами наукових напрацювань виконавців теми НДР були підготовлені монографія та наукова записка, які надіслані до органів державної виконавчої влади. Відгуки на результати виконання теми отримані від заступника міністра юстиції України

Людмили Сугак та від державного секретаря Кабінету Міністрів України Олександра Яреми. Результати виконання наукового проєкту набули відображення у публікаціях виконавців у фахових наукових виданнях і виступах на науково-практичних конференціях, зокрема, опубліковано понад 40 публікацій загальним обсягом понад 80 друк. арк. Наукові дослідження пройшли належну апробацію, зокрема, проведено наукові заходи: круглий стіл науковців і викладачів закладів вищої освіти, присвячений обговоренню Стратегії політико-правового розвитку України до 2030 р. (25 жовтня 2022 р.); члени авторського колективу взяли участь у понад 20 науково-практичних конференціях (у тому числі міжнародних) з тематики дослідження.

Важливим напрямом роботи Інституту у 2023 р. було здійснення **науково-експертної діяльності**. Так, окрім основних науково-дослідних робіт співробітники Інституту брали активну участь у законотворчій роботі шляхом безпосередньої розробки проєктів законодавчих актів, концепцій законопроектів, підготовки науково-правових висновків, зауважень і пропозицій до проєктів нормативно-правових актів та ін. Зокрема, науковцями Інституту було підготовлено понад 200 науково-правових експертиз з доктринального тлумачення законодавства. За запитом і на замовлення органів державної влади, підприємств, установ, громадських організацій і громадян були проведені науково-правові експертизи щодо відповідності нормативно-правових та індивідуальних актів чинному законодавству, а також правомірності дій юридичних осіб і громадян на договірних засадах. Усього було виконано 62 контракти щодо проведення таких експертиз. Зокрема, за зверненнями вищих органів державної влади в Інституті готувалися висновки на проєкти законів, програми, аналітичні матеріали тощо для: Президії НАН України – 42; Верховної Ради України – 9; Кабінету Міністрів України – 5; Служби безпеки України – 3; Державного бюро розслідувань – 2; Національного агентства з питань запобігання корупції – 1; Національного антикорупційного бюро України – 1; Конституційного Суду України – 11; Верховного Суду – 5; Офісу Президента України – 1; Національного агентства з питань забезпечення якості освіти – 1; Національного агентства з управління зоною відчуження – 1; слідчих органів – 2.

За запитом органів державної влади було підготовлено науково-експертні висновки, наукові записки, пропозиції та ін. зокрема, щодо таких проблем і питань: виконання Плану заходів з реалізації Концепції боротьби з тероризмом в Україні; реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності; відбудови України у воєнний і повоєнний періоди; потенційних наслідків прийняття проєкту Закону України «Про добровільне лобювання в Україні»; формування «цивільного» резерву сил оборони на місцях; практики застосування інституту військових трибуналів; впровадження реституції майна релігійних організацій, потерпілих від більшовицької «націоналізації»; назви Концепції реінтеграції та змісту основних її положень; проєкту Закону України «Про застосування англійської мови в

Україні»; виконання програми спільної діяльності НАН України і НАПрН України на 2023–2025 рр.; петиції про перейменування назви «Росія» на «Московія» та ін.; на запит Аудиторської палати України підготовлено науково-правовий висновок щодо тлумачення положень законодавства стосовно строків повноважень виборних органів самоврядної організації; за завданням Президії НАН України підготовлено науково-експертні висновки щодо проєктів законів України «Про внесення змін до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» за реєстр. № 9672, № 9672-1 від 05.09.2023, № 9672-2 від 14.09.2023, № 9672-3 від 19.09.2023 та ін.

Значний внесок науковцями Інституту зроблено щодо оцінки та надання конструктивних пропозицій до законопроектів та інших нормативно-правових документів у сфері науково-освітньої діяльності: проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо створення передумов для модернізації мережі закладів вищої освіти)»; проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”»; проєкту Закону України «Про внесення змін до законів України щодо підтримки наукової роботи в закладах вищої освіти»; Програми розвитку фундаментальних наукових досліджень для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави; Стратегії розвитку освіти і науки України на 2022–2032 роки та багато ін.

Аналізуючи науково-експертну діяльність Інституту, слід акцентувати увагу на тому, що експертна функція правової науки має відігравати важливу роль щодо юридичної практики державотворення та правотворення. Втім, в останні роки спостерігається певне зневаження правової науки з боку окремих органів публічної влади та недооцінювання значення науково-доктринального супроводження юридичної практики. Звідси, для покращення цієї ситуації, важливим є запровадження неперервного процесу супроводження практики науковою діяльністю, зокрема, шляхом впровадження на державному рівні організаційно-правового механізму та відповідного фінансового забезпечення процесу: правова наука – практика – впровадження – моніторинг – результат. Здійснення цього процесу є особливо важливим у сфері правотворчості, у контексті Закону України «Про правотворчу діяльність». При цьому одним з основних суб'єктів у цьому процесі має стати саме Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України на підставі його статутних цілей, завдань, напрямів наукової та науково-експертної діяльності, а також того факту, що Інститут був і залишається головною науково-дослідною установою юридичного профілю в Україні, що підтверджується 75-річною його діяльністю.

Традиційно масштабом вимірювання результатів наукової творчості учених є кількість та обсяг **наукових публікацій**.

Загалом Інститут видав 11 монографічних праць (271,65 друк. арк.), шість збірників наукових праць (75,03 друк. арк.), фаховий журнал (67,75 друк. арк.) тощо. Загальний обсяг публікацій співробітників Інституту, з урахуван-

ням наукових статей, брошур, тез конференцій тощо, становить близько 700 друк. арк.

Зокрема, опубліковано **монографії за бюджетною програмою КПКВК 6541030**, а саме:

1. *Юридичні науки*. Правова держава. Випуск 34. Київ: Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2023. 892 с. (49,5 друк. арк.). Тираж – 120 прим. ISSN print: 0869-2491; ISSN online: 2617-9776. Індексується міжнародною наукометричною базою «Index Copernicus International» (Польща). У цьому випуску щорічника наукових праць набули відображення основні проблеми теорії та історії держави і права, конституційного права та місцевого самоврядування, цивільного, трудового права та права соціального забезпечення, адміністративного та фінансового права, екологічного та земельного права, кримінального права та процесу, міжнародного права та правових проблем політології. Окремий розділ присвячено аналізу державно-правового розвитку в умовах війни.

2. *Юридичні науки*. Правотворення і правотворчість в умовах воєнного стану та миробудівництва: монографія. До 75-річчя Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України / О. В. Скрипнюк, Н. М. Пархоменко, Н. М. Оніщенко та ін.; кер. авт. кол. та заг. ред. Н. М. Пархоменко. Київ: Парламентське видавництво, 2023. 312 с. (18,8 друк. арк.). Тираж – 200 прим. ISBN 978-966-922-1025-1. У монографії досліджуються проблемні питання розвитку правотворчості в умовах воєнного стану та повосенний період. Окремий вектор присвячено основним засадам і напрямкам розвитку правотворчості та удосконалення законодавства в умовах воєнного стану. Також увага приділена функціональним характеристикам правового розвитку в умовах війни. Акцентовано на ролі правових процесів миробудівництва у контексті європейської інтеграції України.

3. *Юридичні науки*. Пархоменко Н. М. Парадигма правового регулювання в Україні: змістово-інструментальні виміри: монографія. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2023. 320 с. (18,6 друк. арк.). Тираж – 200 прим. ISBN 978-966-922-217-6. Запропоноване монографічне дослідження є спробою осмислення окремих проблемних аспектів правового регулювання як у теоретичному, так і в практичному вимірах. Не претендуючи на вичерпність запропонованих положень і розуміючи їх дискусійність, у процесі дослідження було з'ясовано сутність правового регулювання як феномену та чинники, які його визначають; проведено аналіз окремих аспектів правової реформи як інструменту правового регулювання, його соціального та соціологічного вимірів; охарактеризовано правову визначеність і дійсний зміст права в аспекті його застосування; обґрунтовано твердження про розвиток законодавства як основу ефективного правового регулювання; з'ясовано роль громадянського суспільства як публічного суб'єкта правового регулювання та контролю за діяльністю органів державної влади, визначено особливості правового розвитку в умовах воєнного стану тощо.

4. *Міжнародне право*. Особливості міжнародно-правового захисту цивільного населення в сучасних збройних конфліктах: колективна монографія за заг. ред. д. ю. н., проф. В. Н. Денисова. До 75-річчя Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ: Парламентське видавництво, 2023. 777 с. (18,4 ум. друк. арк.). Тираж – 200 прим. ISBN 978-966-922-1025-1. Колективна монографія присвячена розкриттю різних аспектів захисту цивільного населення в умовах зростання кількості міжнародних і неміжнародних збройних конфліктів, а також зміни їх характеру із наголосом на висвітленні численних порушень міжнародного гуманітарного права з боку російської федерації, вчинених під час введення нею воєнних дій на території України. Видання адресоване науковим і практикуючим працівникам, які спеціалізуються на проблемах міжнародного гуманітарного права, викладачам, аспірантам та студентам юридичних закладів освіти.

5. *Юридичні науки*. Трансформаційні процеси в організації та діяльності органів виконавчої влади в Україні: адміністративно-правовий аспект: монографія / за заг. ред. О. Ф. Андрійко. Київ: Україна, 2023. 450 с. (18, 75 друк. арк.). Тираж – 50 прим. Колективна монографія присвячена ролі адміністративного права в регулюванні управлінської діяльності в сучасних умовах. У монографії висвітлені проблеми, пов'язані з організацією та діяльністю органів виконавчої влади, удосконаленням їх управлінської діяльності в умовах трансформаційних процесів, що відбуваються в Україні, зокрема і в умовах повномасштабної війни, що веде рф проти нашої країни і її народу.

6. *Юридичні науки*. Худояр Леся. Принцип рівності в європейській та українській конституційній традиції XVIII–XX століть: монографія. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Талком, 2023. 692 с. (33 друк. арк.). Тираж – 100 прим. ISBN 978-617-8016-99-9. У монографії висвітлені основні етапи генезису принципу рівності в ракурсі європейського конституціоналізму та української конституційної традиції XVIII–XX століть. Це одна з перших спроб інтегрального аналізу принципу рівності, його особливостей, еволюції, змісту, обсягу, масштабу і міри формальної (правової) рівності з позицій сучасних методологічних підходів на різних етапах історичного розвитку.

7. *Історія та археологія*. Акуленко В. І. Агітпроп на межі пам'яті і забуття. Київ: Талком, 2023. 506 с. (31,35 друк. арк.). Тираж – 100 прим. ISBN 978-617-8352-00-4. Ці публіцистичні спомини написані в гумористично-сатиричному жанрі на реальній основі фактів і подій у 1970–1990 рр. у діяльності Українського товариства охорони пам'яток історії та культури (далі – УТОПК або Товариство). У першій частині «За офіційним фасадом пропаганди» оповідається, як у тогочасній охороні пам'яток, на протиположний українським національним старожитностям, індустрія ленінського плану монументальної пропаганди розтиражувала стільки пам'ятників новітнім вождям, що ними було «заселено» увесь історико-культурний ландшафт міст і сіл. Тут простежується загальна ілюзорність тотальної комуністичної агітації і про-

паганди (агітпропу), які набували гротескного характеру у номенклатурних персонажах, що після репресивної постанови ЦК Компартії України про роботу Товариства (1972 р.) стали орудувати в цій громадській організації. Друга частина мемуарів «Світочі і каганці українського пам'ятко-охоронства» присвячена відомим історикам О. Апанович, О. Компан, М. Брайчевському, І. Кудину, академікам-історикам Б. Бабію і П. Троньку, архітекторам І. Ігнаткіну, А. Карнабеду, О. Силину, скульптору В. Бородаю, мистецтвознавці Є. Горбенку, письменнику І. Сенченку, редактору О. Рибалку, журналісту А. Ситнику та іншим подвижникам, які залишили помітний слід у пам'яткознавстві, загалом в українській культурі.

8. *Юридичні науки.* Забезпечення виконання зобов'язань у цивільному праві України: проблеми теорії і практики: монографія / колектив авторів; за редакцією д. ю. н. А. Ю. Бабаскіна, проф. Ю. Л. Бошицького. Вінниця: ТОВ «Твори», 2023. 528 с. (25 друк. арк.). Тираж – 200 прим. ISBN 978-617-552-443-5. Монографія присвячена актуальним проблемам теорії цивільного права України. У монографії висвітлено теоретичні проблеми забезпечення виконання зобов'язань у цивільному праві України, дискусійні наукові ідеї, теорії, нормативно-правові акти, проблеми практики їх застосування. У процесі дослідження проведено аналіз доктринальних положень понятійного апарату цивільного права у сфері правового регулювання забезпечувальних правовідносин, особливості застосування видів забезпечення виконання зобов'язань у окремих сферах суспільних відносин, досліджено правове регулювання окремих видів забезпечення виконання зобов'язань, особливості застосування окремих об'єктів цивільних прав у забезпечувальних відносинах тощо. За результатами дослідження виявлено прогалини та невідповідності у цивільному законодавстві України, запропоновано шляхи підвищення ефективності дії норм права та сформульовані наукові пропозиції та положення щодо вдосконалення правового регулювання відносин у сфері забезпечення виконання зобов'язань. У монографії також досліджена низка актуальних проблем цивільного процесуального права України.

9. *Юридичні науки.* Соціально-трудові права і виклики цифровізації: монографія / кол. авт.; за ред. Я. В. Сімутіної, М. М. Шумила. Київ: Ніка-Центр, 2023. 348 с. (17 друк. арк.). Тираж – 150 прим. ISBN 978-966-7067-53-3. У монографії проаналізовано загальнотеоретичні аспекти трансформації поняття й ознак трудових правовідносин та умов праці з огляду на розвиток інформаційних технологій. Приділена увага проблемам забезпечення рівності прав і можливостей працівників та ефективності норм трудового права в умовах цифровізації. Розкрито питання електронного документообігу як способу цифрової організації праці. Висвітлено проблеми й світові тенденції унормування зайнятості на цифрових платформах. Проаналізовано особливості дистанційної та надомної роботи, а також нові види договорів у сфері праці, зокрема гіг-контракти й трудові договори з нефіксованим робочим часом. Окремо розглянуто наявний стан і перспективи цифровізації у сфері

соціального захисту, а також соціального страхування як його основної організаційно-правової форми. У роботі сформульовано пропозиції про внесення змін і доповнень до трудового й соціального законодавства, окреслено шляхи його реформування й удосконалення з урахуванням необхідності забезпечення належного захисту соціально-трудових прав людини в реаліях цифрової ери.

10. *Державне управління.* Глобальні інформаційні, психологічні та гібридні війни: загрози та протидії: монографія / О. Аулін, О. Ауліна, О. Бажора, В. Куйбіда та ін.; за заг. ред. В. Бебика і Н. Мякушко. Київ: Талком, 2023. 260 с. (20 друк. арк.). Тираж – 100 прим. ISBN 978-617-8016-91-3. У колективній монографії аналізуються проблеми формування глобального інформаційного суспільства, інформаційних, психологічних та гібридних воєн. Зокрема, у книзі досліджуються питання становлення сучасного інформаційного суспільства та його національних моделей, основних теоретичних і практичних засад ведення глобальних інформаційних, психологічних та гібридних воєн їх внутрішні та зовнішні чинники. Особлива увага приділена війні російського фашизму проти України та протидії інформаційним і гібридним спецопераціям у сучасних умовах. Книга може бути корисна працівникам апарату Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, РНБО, СЗРУ, МЗС України, науковцям, студентам та аспірантам.

11. *Юридичні науки.* Малишева Н. Р. Від доквілля Землі до космічного простору. Київ: Норма права, 2023. 340 с. (21, 25 друк. арк.) Тираж – 200 прим. ISBN 978-966-922-1025-3. До книги увійшли нариси з актуальних проблем екологічного та космічного права, що є результатом багаторічних творчих пошуків авторки. Нариси охоплюють загальнотеоретичні засади формування структури і системи означених галузей права, співвідношення права та політики, впливу етичних чинників на розвиток екологічного та космічного права і, навпаки, – права на моральні засади суспільства, досліджується порівняльний потенціал правотворчих і правореалізаційних механізмів у забезпеченні ефективності еколого-правових та космічно-правових норм. На сторінках книги осмислюється шлях, пройдений у розвитку вітчизняного екологічного права, та містяться роздуми авторки щодо шляху, яким слід рухатися далі у відповідному розвитку, аналізується вплив євроінтеграційних і глобалізаційних процесів на визначення цих напрямів. Окрема увага приділяється національним і міжнародним правовим механізмам протидії екологічним злочинам рф на території України та можливостям відшкодування спричиненої російською агресією екологічної шкоди та притягнення винних до міжнародної та національної відповідальності. У нарисах з космічного права досліджуються проблеми етики космічного права, можливих меж дерегуляції для забезпечення ефективності космічно-правового регулювання, особливості національних, зарубіжних і міжнародних механізмів дистанційного зондування Землі, забезпечення кібербезпеки космічної діяльності,

аналізуються сучасні міжнародно-правові засади розробки ресурсів Місяця, Марса та інших небесних тіл.

Збірники наукових праць за бюджетною програмою КПКВК 6541030, а саме:

1. *Правознавство*. Захист соціально вразливих груп: міжнародний та національний виміри: збірник наукових праць. Всеукраїнська науково-практична конференція 19 жовтня 2023 р., Київ / Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, ГО «Інкубатор демократичних ініціатив». Київ: Видавничий дім «Академперіодика», 2023. 145 с. (7,78 друк. арк.). Тираж – 200 прим. ISBN 978-966-360-492-3. У збірнику наукові дослідження представлені в межах всеукраїнської науково-практичної конференції «Захист соціально вразливих груп: міжнародний та національний виміри», що стосуються актуальних питань захисту соціально вразливих груп, а також висвітлено деякі підходи до їх вирішення.

2. *Юридичні і політичні науки*. Держава і право: збірник наукових праць. Випуск 93. Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2023. 314 с. (18,25 друк. арк.). Тираж – 120 прим. ISSN 1563-3349. У збірнику висвітлюються актуальні питання теорії та історії держави і права, порівняльного правознавства, державного управління, адміністративного, конституційного, міжнародного, цивільного, аграрного, кримінального та інших галузей права. Проблеми сучасної політичної науки розкриваються у розділах з теорії та методології політологічних досліджень, історії політичної думки, правової, міжнародної, порівняльної та прикладної політології, етнополітології та конфліктології. Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів і студентів, усіх, хто прагне отримати знання з юридичних і політичних наук.

3. *Юридичні і політичні науки*. Держава і право: збірник наукових праць. Випуск 94. Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2023. 314 с. (19 друк. арк.). Тираж – 120 прим. ISSN 1563-3349. У збірнику висвітлюються актуальні питання теорії та історії держави і права, порівняльного правознавства, державного управління, адміністративного, конституційного, міжнародного, цивільного, аграрного, кримінального та інших галузей права. Проблеми сучасної політичної науки розкриваються у розділах з теорії та методології політологічних досліджень, історії політичної думки, правової, міжнародної, порівняльної та прикладної політології, етнополітології та конфліктології. Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів і студентів, усіх, хто прагне отримати знання з юридичних і політичних наук.

4. *Юридичні науки*. Юридична наука в умовах протидії іноземній військовій агресії: історія та сучасність: збірник наукових праць / ред. колегія: О. Н. Ярмиш (співголова), І. Б. Усенко (співголова), Є. В. Ромінський (відп. секретар). Київ: Талком, 2023. 189 с. (10 друк. арк.). Тираж – 100 прим. ISBN 978-617-8016-95-1. Збірник наукових праць присвячений різним аспектам

розвитку юридичної науки в умовах іноземної агресії: проблемам організації наукових досліджень, воєнним сторінкам біографій окремих видатних українських учених, місце юридичної науки в протидії агресії на ідеологічному фронті, боротьбі з фальсифікаціями історії тощо. Його основу складають статті, підготовлені за наслідками міжнародної наукової конференції «Юридична наука в умовах протидії іноземній військовій агресії: історія та сучасність» (Київ, 30 червня 2023 р.), а також у ході планових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

5. *Юридичні науки*. Еволюція принципу суверенітету в українському державотворенні: теорія та практика: збірник наукових праць / ред. колегія: О. В. Скрипнюк (співголова), І. Б. Усенко (співголова), А. Ю. Іванова (відповідальний секретар), І. В. Музика, Є. В. Ромінський. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Талком, 2023. 170 с. (9 друк. арк.). Тираж – 100 прим. ISBN 978-617-8016-95-1. Збірник наукових праць присвячений актуальним проблемам з'ясування і формулювання наукових юридичних оцінок генезису принципу суверенітету України в історії української державності протягом ХХ століття в умовах війни та миру. Його основу складають статті, підготовлені за наслідками всеукраїнської наукової конференції «Еволюція принципу суверенітету в українському державотворенні: теорія та практика», а також – у процесі планових досліджень Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України.

6. *Юридичні науки*. Захист прав, свобод і законних інтересів людини, громадянина та держави в умовах збройної агресії проти України: збірник наукових праць. Матеріали XIII міжнародної науково-практичної конференції / ред. колегія: О. В. Скрипнюк (співголова), І. Б. Усенко (співголова), Є. В. Ромінський (відповідальний секретар). Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Талком, 2023. 214 с. (11 друк. арк.). Тираж – 100 прим. ISBN 978-617-8016-95-1. У збірнику наукових праць представлені доповіді та повідомлення, подані на XIII міжнародну науково-практичну конференцію «Захист прав, свобод і законних інтересів людини, громадянина та держави в умовах збройної агресії проти України» (Київ, 19 жовтня 2022 р.).

Журнали за бюджетною програмою КПКВК 6541030, а саме: *Юридичні науки*. Альманах права. Трансформація законодавства України в сучасних умовах. Випуск 14. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2023. 534 с. (67,75 друк. арк.). Тираж – 110 прим. ISSN 2524-017X. Видання присвячене висвітленню актуальних проблем трансформації законодавства України на сучасному етапі. Представлені наукові статті мають теоретико-концептуальний та галузевий виміри.

Розділи у монографіях, а саме: 1) Оніщенко Н. М. Правове забезпечення взаємодії Збройних Сил України з громадянським суспільством. *Правнича наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану*: монографія / ред. кол. В. А. Журавель (співголова),

Н. С. Кузнецова (співголова), О. М. Бандурка та ін.; Нац. акад. прав. наук України. Харків: Право, 2023. С. 221–234 (1 друк. арк.); 2) Тимченко Г. П. Забезпечення доказів у цивільному судочинстві: історія, теорія і практика. *Цивільний процес: теорія і практика. Концепції вчених з удосконалення законодавства про цивільне судочинство*: монографія / за редакцією д. ю. н., проф. С. Я. Фурси, д. ю. н., проф. С. С. Бичкової. Київ: Алерта, 2023. 640 с. С. 272–300. ISBN 978-617-566-770-5.

Важливим напрямом науково-дослідної діяльності є апробація наукових напрацювань, зокрема, шляхом проведення науково-практичних заходів. Так, у звітному 2023 р. Інститутом (або за його участю) були організовані та проведені наукові, науково-практичні конференції та ін. наукові заходи, серед яких найбільш вагомими є: 1) всеукраїнська науково-практична конференція «Автономна Республіка Крим: правові засади деокупації, реінтеграції та захисту прав людини», 10 лютого 2023 р., Київ; 2) XIV Щорічна міжнародна науково-практична конференція «Трансформація законодавства України в сучасних умовах», 23 травня 2023 р., Київ; 3) міжнародна наукова конференція «Юридична наука в умовах протидії іноземній військовій агресії: історія та сучасність», 30 червня 2023 р., Київ; 4) всеукраїнська науково-практична конференція «Українська держава і право в умовах війни», 25 серпня 2023 р., Київ; 5) всеукраїнська науково-практична конференція «Еволюція принципу суверенітету в українському державотворенні: теорія та практика», 27 жовтня 2023 р., Київ; 6) всеукраїнська науково-практична конференція «Захист соціально вразливих груп: міжнародний та національний виміри», 19 жовтня 2023 р., онлайн; 7) всеукраїнська науково-практична конференція «Воля народам, воля людині!», 20 листопада 2023 р., Київ; 8) Міжнародна правова школа «Парадигма конституційного, конституційно-процесуального права в умовах війни», 24 листопада 2023 р., онлайн; 9) «Правосуддя в Україні під час війни: проблеми розгляду корупційних та воєнних злочинів: VI Київський полілог», 1 грудня 2023 р., Київ; 10) науково-практичний круглий стіл «Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення», 8 грудня 2023 р., онлайн та ін.

Були певні досягнення і здобутки Інституту й у сфері координації наукової діяльності, зв'язків з освітою. Зокрема, у звітному році продовжила діяльність відновлена Комісія історії українського права при Президії НАН України. Інститут є базовим осередком комісії (Ю. С. Шемшученко – голова комісії, О. В. Скрипнюк, І. Б. Усенко та О. Н. Ярмиш – заступники голови комісії, А. Ю. Іванова – вчений секретар комісії). Наукові форуми Міжнародної асоціації істориків права цього року проводилися за підтримки Комісії. А. Ю. Іванова є членом Комітету наукової термінології при Президії НАН України (постанова Президії НАН України «Про затвердження складу наукових рад і комітетів при Президії НАН України» № 103 від 17 березня 2021 р.).

Інститут, зокрема відділ історико-правових досліджень, є базисом і осередком Міжнародної асоціації істориків права, що об'єднує фахівців з різних

держав, визначає і координує дослідження за пріоритетними науковими напрямками. Слід підкреслити, що асоціація є унікальним явищем, аналогом якому немає в Україні, що додатково демонструє провідний статус відділу серед наукових установ, у яких займаються історико-правовими дослідженнями. Під її егідою та зусиллями співробітників Інституту функціонує «Антиплагіатний центр 12.00.01», діяльність якого позитивно сприйнята науковою громадськістю.

Окрім того, здійснювалася координація наукових досліджень у таких традиційних напрямках, як: залучення провідних вчених до участі у видавничих проєктах, які готуються співробітниками Інституту; надання науково-методичної допомоги державним установам, науковим та навчальним закладам України; погодження тем дисертаційних досліджень, керівництво аспірантами і здобувачами інших наукових, науково-дослідних установ і закладів вищої освіти в Україні; рецензування наукових монографій і статей, довідкової літератури; співпраця у рамках громадських організацій вчених та ін.

Співробітники Інституту виконували обов'язки: членів вчених рад; членів спеціалізованих вчених рад; дійсних членів (академіків) галузевих академій наук України; членів Науково-методичної комісії Вченої ради Інституту з розгляду та затвердження тем докторських і кандидатських дисертацій; членів редакційних колегій журналів і збірників, таких, як: «Держава і право», «Правова держава», «Альманах права», «Суспільно-політичні процеси», «Вісник університету імені Альфреда Нобеля», «Просторовий розвиток», «Юридичний вісник» та ін.; членів проєктної групи і групи забезпечення освітньо-навчальних програм «Політологія», «Право», «Міжнародне право», «Державне управління»; розробників робочих програм навчальних дисциплін; викладачів навчальних дисциплін для підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня; керівників практики студентів інших ЗВО, наукового стажування на базі Інституту; членів комісій для проведення основних і додаткових вступних випробувань до аспірантури Інституту; членів екзаменаційних комісій із захисту кваліфікаційних робіт бакалаврів і магістрів; стейкхолдерів під час акредитаційних експертиз освітніх програм інших закладів вищої освіти; голів разових спеціалізованих рад щодо захисту дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії; рецензентів дисертацій, поданих на здобуття ступеня доктора філософії; офіційних опонентів; рецензентів освітньо-професійних програм, освітньо-наукових програм і робочих програм навчальних дисциплін; рецензентів кваліфікаційних бакалаврських і магістерських робіт студентів юридичних закладів освіти; експертів тем фундаментальних науково-дослідних робіт, що виконуватимуться в Інституті держави і права імені В. М. Корсецького НАН України та в інших установах НАН України; рецензентів книг, монографій, навчальних посібників; рецензентів статей, поданих до фахових журналів і збірників; редакторів колективних монографій; наукових консультантів і наукових

керівників підготовки дисертацій на здобуття доктора філософії та доктора наук тощо.

Плідні творчі зв'язки підтримувалися з юридичними факультетами Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Львівського національного університету імені Івана Франка, Національною академією Служби безпеки України, Харківським національним університетом внутрішніх справ МВС України, Національною академією внутрішніх справ, Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого, Національним університетом «Одеська юридична академія», Інститутом історії України НАН України, Інститутом української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України, Інститутом рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Інститутом архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та ін.

У звітному періоді активно відбувалося **міжнародне наукове співробітництво**. Зокрема, продовжувалося співробітництво Інституту з Юридичним підкомітетом Комітету ООН з мирного використання космічного простору, з Центром космічного права Японії, Французьким національним центром космічного права, а також з Комітетом з науки і технологій Палати представників Парламенту Нігерії згідно з відповідним Договором про співробітництво, укладеним Інститутом держави і права імені В. М. Корецького НАН України з цим Комітетом, з польськими науковими установами і закладами вищої освіти, зокрема з Польською академією наук і мистецтв (м. Краків), Ягеллонським університетом, Варшавським університетом, Вармінсько-Мазурським університетом (у м. Ольштині), науковцями Литви, Польщі, Іспанії, Словаччини та ін.

У звітний період налагоджується співпраця із провідними науковими центрами Західної та Центральної Європи. Так, к. ю. н. О. О. Самойленко започаткована співпраця з Українсько-канадським центром досліджень та документації Інституту св. Володимира у Торонто. Д. політ. н. О. В. Кукуруз спільно з польськими колегами з Інституту політичних наук Вармінсько-Мазурського університету в Ольштині (Республіка Польща) брала участь у реалізації міжнародного проєкту – «Політичне лідерство в Центральній і Східній Європі після 1990. Демократизація. Політичні партії. Вибори». Крім того, співробітники Інституту здійснюють стажування у багатьох зарубіжних центрах науки та освіти. Зокрема, к. ю. н. А. Ю. Іванова проходила міжнародне стажування на юридичному факультеті Зальцбурзького університету (Paris-Lodron-Universität Salzburg). А. М. Гурова з лютого 2023 р. до 20 лютого 2024 р. перебуває на стажуванні у Національному центрі космічного права Університету Ля-Рошель (Франція), бере участь у виконанні науково-дослідних робіт цього Центру. О. В. Кресін проходить стажування в Університеті Палермо (Італія).

У звітному році Інститут переміг у конкурсі Європейського агентства з питань освіти і культури та здобув Міжнародний грант (1 листопада 2023 р. – 31 жовтня 2026 р.), наданий Європейським агентством з питань освіти і культури, Європейською Комісією в рамках проєкту Європейського Союзу «EU Law Postgraduate Studies» (номер 101126964) – Модулі Жана Моне (ERASMUS-JMO-2023-MODULE). Учасники проєкту – д. ю. н., професор Л. Г. Фалалєєва та к. ю. н. Б. В. Стрілець.

Д. ю. н., професор О. О. Кваша брала участь як національний експерт у першому етапі міжнародного проєкту «Моніторинг судових проваджень у справах про воєнні злочини», що реалізується Асоціацією правників України спільно з проєктом USAID «Права людини в дії» та який впроваджується Українською Гельсінською спілкою з прав людини (липень – жовтень 2023 р.). Протягом цього проєкту експертка здійснила моніторинг всіх остаточних судових рішень, ухвалених судами України за ст. 438 «Порушення законів і звичаїв війни» Кримінального кодексу України, надавши рекомендації щодо вдосконалення судового розгляду цієї категорії кримінальних правопорушень.

Д. ю. н., професор З. А. Загинеї-Заболотенко була залучена Національною школою суддів України та Програмою Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Справедливість для всіх» до розробки тестових та практичних завдань для проведення кваліфікаційного оцінювання кандидатів на посаду суддів апеляційних судів, що організовано Вищою кваліфікаційною комісією суддів України.

Запроваджений в Україні правовий режим воєнного стану суттєво обмежив можливість проведення міжнародних конференцій і закордонних поїздок, однак співробітники Інституту змогли взяти участь у багатьох зарубіжних конференціях. Зокрема, В. П. Горбатенко, іноземний член Польської академії наук і мистецтв, і О. В. Кукуруз були запрошені Польською академією наук і мистецтв та Ягеллонським університетом до участі в міжнародній конференції «Центральна та Південно-Східна Європа як простір суперництва великих держав: історія і сучасність» (23–24 листопада 2023 р., м. Краків), у якій узяли участь фахівці з Польщі, України, США, Чехії, Словаччини, Болгарії, Північної Македонії, Румунії, Хорватії. Н. М. Оніщенко взяла участь у ряді міжнародних наукових конференцій, які було організовано у м. Відні (Австрія), м. Сеулі (Республіка Корея), м. Цюриху (Швейцарія). Л. Г. Фалалєєва брала участь у міжнародній науковій конференції в Університеті Палацького, 26–27 квітня 2023 р., м. Оломоуц, Чеська Республіка (Legal Regulation of Cyber Security in Markets in Crypto-Assets: New Challenges for the EU. *Jean Monnet Scientific Conference European Union's Response on the Challenges of Modern Society (Legal Issues of Digitalisation, Robotization, Cyber Security and Effective Resilience of Hybrid Threats in the Light of European Law) 26th – 27th April 2023. Olomouc (Czech Republic), Palacky University, Faculty of Law*) та ін.

Крім того, науковці Інституту підвищують свою кваліфікацію шляхом участі у різноманітних іноземних освітніх проєктах. Так, д. політ. н. В. А. Явір здобула неформальну освіту на глобальній онлайн-платформі «Coursera» та отримала сертифікат про вивчення курсу корейської мови.

Співробітники Інституту є членами редакційних колегій зарубіжних юридичних наукових видань. **В. Н. Денисов** (V. Denysov), д. ю. н., професор, був членом закордонної редакційної колегії наукового видання «European Studies – The Review of European Law, Economics and Politics» (Wolters Kluwer), що входить до міжнародної наукометричної бази даних «Scopus». **Л. Г. Фалалєєва** (L. Falalieieva), д. ю. н., є членом закордонної редакційної колегії наукового видання «European Studies – The Review of European Law, Economics and Politics» (Wolters Kluwer), що входить до міжнародної наукометричної бази даних «Scopus».

У забезпеченні успіху та продуктивності наукової діяльності вирішальну роль відіграє інформаційне забезпечення Інституту. Забезпечення доступу до актуальної інформації, проведення ретельного аналізу й обробки даних є ключовими аспектами на шляху до досягнення нових відкриттів та поширення знань у світі науки. Важливою складовою цього процесу є ефективна робота бібліотеки Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Фонд бібліотеки станом на 31 грудня 2023 р. налічує 886 682 примірники. У 2023 р. бібліотека поповнилась на 87 одиниць зберігання (монографії, підручники, автореферати, дисертації тощо) та отримувала у 2023 р. чотири періодичних видання.

В умовах незадовільного фінансування Інституту пропозиції щодо поліпшення інформаційного забезпечення установи відбувається повільно. Це негативно відбивається не тільки на роботі бібліотеки, а й не сприяє покращенню діяльності всього Інституту. Адже збирання, організація і збереження наукових джерел, а також розвиток електронного каталогу та електронного забезпечення інформаційної діяльності дають змогу забезпечити зручний та оперативний доступ до необхідної інформації для учених у будь-який час. Завдяки цьому важливому компоненту наукового процесу збільшується його ефективність, а також це сприяє швидкій інтеграції знань для досягнення цілей науки та є запорукою ефективності підготовки наукових кадрів у Інституті.

Однак у 2023 р. ще не завершена робота щодо оцифрування каталогів бібліотечного фонду Інституту та не розпочата робота по створенню електронної бібліотеки. Звідси, важливим напрямом діяльності Інституту у 2024 р. має стати створення електронної бібліотеки на основі сучасних технологій із залученням інноваційних можливостей цифровізації.

Важливу роль у процесі утвердження української державності, розвитку громадянського суспільства та підготовки кваліфікованих кадрів для майбутнього розвитку України відіграє **популяризація науки**. Наукові співробітники приділяють цьому напрямку діяльності Інституту значну увагу. Так, поряд

з науково-дослідною і науково-організаційною роботою співробітники Інституту беруть активну участь у навчальному процесі, читаючи лекційні курси з правових навчальних дисциплін у провідних закладах вищої освіти України, а також як члени екзаменаційних комісій у закладах вищої освіти України, виступаючи з лекціями та науковими доповідями у вишах, публікуючи статті та наукові повідомлення у друкованих і електронних медіа. У цьому контексті ефективною є практика оприлюднення наукових статей і статей, що популяризують науку в мережі Інтернет. На сьогодні доступні онлайн фактично всі нові статті співробітників Інституту, насамперед ті, які первісно опубліковані у фахових виданнях, що мають власні вебсайти. Ці статті також зберігаються в електронному репозитарії Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського для загального відкритого доступу.

Сталий розвиток української юридичної науки і правової практики є неможливим без постійного кадрового оновлення. Тому **підготовка висококваліфікованих наукових кадрів** має вельми важливе значення. Адже науковці є рушієм прогресу та інновацій, їх робота є запорукою появи нових знань, винаходів, досліджень і розробок, спрямованих на технологічний прогрес, удосконалення процесів правотворення та державотворення в Україні тощо. Грамотна підготовка наукових кадрів дасть змогу Україні не тільки ефективно здійснити її повсютну відбудову (що на сьогодні є одним із найважливіших завдань, що стоять на часі перед українським суспільством і державою, після перемоги у війні), а й залишитися конкурентоспроможною на міжнародній арені, забезпечуючи стійкий розвиток та підвищення якості наукових досліджень.

Тому важливим напрямом діяльності Інституту у 2023 р. була підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

Так, у звітному році в аспірантурі Інституту навчалось 255 осіб, у т. ч. на умовах бюджетного фінансування – 12, за контрактами – 243. У докторантурі навчалось 29 осіб (за рахунок бюджету – 3). У разових спеціалізованих вчених радах проведено захист 14 аспірантів Інституту на здобуття ступеня доктора філософії в галузі права; проведено захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук зі спеціальності 21.01.01 – основи національної безпеки держави (політичні науки) у спеціалізованій вченій раді з присудження наукового ступеня доктора наук Д 26.236.01 (профіль ради: 23.00.02 «Політичні інститути та процеси», 23.00.05 «Етнополітологія та етнопідприємство», наказ МОН від 07.04.2022 р. № 320).

Співробітники Інституту від початку широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну здійснюють активну **благодійну та волонтерську діяльність**. Так, до керівного складу Благодійного фонду «Заради України» входять: д. політ. н. О. В. Кукуруз (заступник директора БФ «Заради України» з міжнародних питань) і д. політ. н., проф. В. П. Горбатенко (радник директора БФ «Заради України» з питань науки і освіти). О. В. Кукуруз була

співорганізатором Фестивалю здоров'я – «Джерело життя» (м. Київ, 14–15 жовтня 2023 р.). Завдяки цьому заходу широкому загалу були презентовані маловідомі унікальні розробки українських дослідників – Інформаційно-хвильова терапія (ИХТ), «Інуліт», «Aus+» та ін. У рамках реабілітаційної програми «Фенікс» проводились майстер-класи для військових і цивільних. Відповідна інформація поширена на FB-сторінці Оксани Кукуруз та YouTube-каналі «Незалежність.TB».

В. П. Горбатенко і О. В. Кукуруз відзначені Подякою Національної академії наук України за вагомий особистий внесок у підтримку Збройних Сил України, інших військових формувань і постраждалого населення від повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України, активну благодійну та волонтерську діяльність.

Визнання досягнень Інституту виявляється в нагородах, відзнаках та почесних званнях. Так, за вагомий особистий внесок у розвиток юридичної науки, підготовку наукових кадрів провідні співробітники Інституту отримали нагороди НАН України, а саме: медаль «За активну міжнародну діяльність», почесне звання Союзу юристів України «Видатний юрист України (акад. НАПрН України О. В. Скрипнюк); відзнака НАН України «За підготовку наукової зміни», почесне звання Союзу юристів України «Видатний юрист України» (член-кор. НАПрН України В. П. Нагребельний); Почесна грамота Верховного Суду (акад. НАПрН України Н. М. Оніщенко); Почесна відзнака I ступеня Національної асоціації адвокатів України (А. С. Нерсисян); Почесна грамота Спільки юристів (І. Б. Усенко).

О. О. Малишев за вагомий внесок у захист територіальної цілісності України, безпосередню участь у відсічі збройної агресії Російської Федерації, особисту мужність і патріотизм відзначений подякою НАН України (постанова Президії НАН України № 84 від 22.02.2023).

Додатковим результатом діяльності Інституту стало обрання директора Інституту академіка НАПрН України О. В. Скрипнюка віцепрезидентом Національної академії правових наук України; заступника директора Інституту, академіка НАПрН України Н. М. Оніщенко – академіком-секретарем Відділення теорії та історії держави і права Національної академії правових наук України.

Отже, у 2023 р. Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, незважаючи на складні умови правового режиму воєнного стану, не тільки успішно виконав свої планові завдання, а й досяг певних позитивних результатів і здобутків, що було зазначено на засіданні Вченої ради Інституту 9 січня 2024 р. Крім того, на засіданні були визначені основні напрями подальшого удосконалення діяльності Інституту у 2024 р. і важливі аспекти щодо підвищення ефективності його роботи, оптимізації науково-організаційних процесів, підкреслені важливість розвитку міжнародного партнерства, розширення науково-дослідної бази та подальшого впровадження інноваційних технологій у процеси наукових досліджень.

Минулий рік був важливим етапом у розвитку Інституту, але перед установою стоять нові завдання, передусім зумовлені війною, яка, безумовно, вплинула на українську науку та поставила на порядок денний питання, пов'язані з воєнним станом та проблемами повоєнної відбудови України. Адже наука має бути орієнтована на практику, яка є споживачем її результатів та критерієм істинності наукових досягнень. Провідний центр української юридичної науки – Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України традиційно досліджує та ефективно вирішує ті правові питання, які є на часі та відображають суспільні потреби, з метою утвердження та сталого розвитку України як демократичної, правової держави, повноправного члена європейського співтовариства.